

Таким чином, феномен насильства проявляється в службовій діяльності працівників ДКВС широким спектром форм та має складний механізм реалізації, пов'язаний із використанням службових повноважень, спеціальних засобів

у супереч інтересам служби. Перспективи подальших досліджень вбачаються у виявленні, описі й поясненні особливостей віктимної поведінки засуджених, у розробленні відповідних рекомендацій щодо віктимологічної профілактики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шарапов Р.Д. Физическое насилие в уголовном праве / Р.Д. Шарапов. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2001. – 298 с.
2. Панов Н.И. Понятие насильственного преступления по законодательству Украины / Н.И. Панов // Проблемы борьбы с насильничью злочинністю : зб. матер. наук.-практ. конф. / за ред. В.І. Борисова. – Х. : ПФ Лествиця Марії, 2001. – С. 44–48.
3. Храмцов О.М. Кримінально-правове та кримінологічне забезпечення охорони особи від насильства : [монографія] / О.М. Храмцов. – Х. : НікаНова, 2015. – 472 с.
4. Яковець І.С. Існування та дія спецпідрозділів та груп швидкого реагування. Розкриття злочинів / І.С. Яковець // Проблеми забезпечення прав засуджених у кримінально-виконавчій системі України / [В.А. Бдира, О.П. Бурлаков, А.П. Гель, М.В. Романов, І.С. Яковець] ; за заг. ред. Є.Ю. Захарова. – Х. : Права людини ; Харківська правозахисна група, 2009. – С. 102–108.
5. «Українське Гуантанамо», яке не існує де-юре [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://job-sbu.org/ukrayinske-guantanamo-yake-ne-ismuye-de-yure.html>.
6. Вирок Суворовського районного суду міста Херсона в справі № 2120/7574/12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/38541309>.
7. Панов Н.И. Квалификация насильственных преступлений / Н.И. Панов. – Х. : Юридический ин-т, 1986. – 54 с.
8. Тер-Акопов А.А. О правовых аспектах психической активности и психологической безопасности человека / А.А. Тер-Акопов // Государство и право. – 1993. – № 4. – С. 88–97.

УДК 343.97-048.66:323.2

НАУКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ

SCIENTIFIC PROVIDING OF POLICY OF UKRAINE IS IN THE FIELD OF COUNTERACTION CRIMINALITY

Максимів О.Д.,
к.ю.н., викладач

Національна академія внутрішніх справ

Стаття присвячена дослідженню наукового потенціалу для наукового забезпечення політики України у сфері протидії злочинності. Вважається, що Україна має належний потенціал для наукового забезпечення політики у сфері протидії злочинності, однак законодавець не завжди «дослуховується» до надбань науки.

Ключові слова: науковці, науковий потенціал, законодавець, дисертації, наукові дослідження, політика у сфері протидії злочинності, науковий ступінь.

Статья посвящена исследованию научного потенциала для научного обеспечения политики Украины в сфере противодействия преступности. Считается, что Украина имеет надлежащий потенциал для научного обеспечения политики в сфере противодействия преступности, однако законодатель не всегда учитывает научные исследования.

Ключевые слова: научные работники, научный потенциал, законодатель, диссертации, научные исследования, политика в сфере противодействия преступности.

The article is devoted research of scientific potential for the scientific providing of policy of Ukraine in the field of counteraction criminality, so as to the question of perfection of legislation in the field of counteraction criminality, in particular criminal, attention of the Ukrainian scientists, which makes sure the amount of dissertations protected in Ukraine, is constantly spared. For research of this question the abstracts of thesis of dissertations, protected from problematic of criminal right, criminology, and criminally executive rights after 2001 year, were select.

The abstracts of thesis are select because actually at writing of dissertations for them concrete suggestions are laid out in relation to perfection of legislation, and consequently and politicians in the field of counteraction criminality on the whole. Investigational works of research workers, which protected work on the receipt of scientific degree of doctor of legal sciences and candidate of legal sciences whose abstracts of thesis, are in the funds of library.

Certainly, that obviously not all scientific positions have peremptory character, however, it is considered that Ukraine has the proper potential for the scientific providing of policy in the field of counteraction criminality, however much a legislator not always takes into account to science.

The conducted analysis of mine-out in the process of scientific researches legislative suggestions urged on to the idea, in relation to expedience of introduction of practice there is on-line of public discussion (in form forums, possibilities to abandon comments and others like that) of normative acts. It will enable every person, and above all things research workers, effectively attached to the estimation of the proper projects.

Key words: research workers, scientific potential, legislator, dissertations, scientific researches, policy in the field of counteraction criminality, scientific degree, research, doctors of legal sciences, candidates of legal sciences.

Кризові процеси, яких зазнала Україна впродовж свого становлення, закономірно призвели до суттєвих негативних змін у структурі та динаміці злочинності. Відтак злочинність стала вагомим негативним чинником впливу на поступальний розвиток країни загалом, дестабілізувала динаміку сучасних позитивних перетворень. Злочинність стає на заваді ефективності діяльності органів державної влади, підриває стабільність і систему правопорядку, за-

хищення прав, свобод і законних інтересів громадян, що, у свою чергу, вимагає проведення досліджень наукового забезпечення політики України у сфері протидії злочинності.

У різні часи проблемою політики у сфері протидії злочинності активно займалися різні вчені, юристи, науковці, такі як: Є. Феррі, Ф. Лист, А. Принс, Н. Неклюдов, М. Духовський, І. Фойницький, С. Гогель, М. Чубинський,

Л. Владимиров, А. Мокринский, И. Есипова, М. Гернета та ін.

До сучасних дослідників можна віднести таких вчених: Ю. Баулін, В. Борисов, В. Гацелюк, В. Гришук, В. Голіна, О. Джука, М. Костицький, О. Костенко, О. Литвак, К. Марисюк, А. Митрофанов, В. Навроцький, Н. Савінова, В. Тацій, В. Тихий, В. Шакур, П. Фріс та ін.

Автором даної статті проведено дослідження проблем політики України у сфері протидії злочинності з позиції її наукового забезпечення, що не являлося об'єктом жодних досліджень.

Дана стаття присвячена висвітленню наукових напрацювань у сфері протидії злочинності та можливості подальшого їх застосування.

М. Шаргородський свого часу писав, що «якщо законодавець не хоче чути слово «ні» від науки, то він займається не створенням законів, а їх руйнуванням» [1]. Наука є елементом політики в тій частині, що забезпечує її відповідну якість при створенні та реалізації. Досягнення науки відіграють значну роль у підвищенні ефективності запобігання злочинам у розвинутих країнах світу [2, с. 114]. Очевидно, що наукових джерел є багато, і проаналізувати їх усі у межах цієї статті неможливо. З огляду на це, для аналізу обрано наявні у повнотекстовому вигляді у електронному каталозі Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського автореферати дисертацій, захищені з проблематики кримінального права, кримінології та кримінально-виконавчого права після 2001 р.

Автореферати обрано тому, що власне при написанні дисертацій у них викладаються конкретні пропозиції щодо вдосконалення законодавства, а відтак і політики у сфері протидії злочинності в цілому. Наївно було б думати, що наш законодавець читає всі наукові статті та монографії з вказаної проблематики. А стосовно законодавчих пропозицій, то здобувачі наукових ступенів, як правило, скеровують свої напрацювання до відповідних комітетів Верховної Ради України, принаймні для того, щоб отримати акт про впровадження результатів своєї роботи.

Розглянемо спочатку напрацювання науковців, які захистили роботи на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук і чий автореферат є у фондах бібліотеки.

Проведений аналіз дає підстави зробити наступні висновки:

1. Значна частина пропозицій стосується текстуально-го уточнення чинних кримінально-правових норм. Наприклад, О. Дудоров запропонував у назві і тексті ст. 5 КК України замість поняття «закон про кримінальну відповідальність» використати термін «закон» [3]; Н. Гуторова запропонувала у ст. 18 КК України «Суб'єкт злочину» ч. 2 викласти у такій редакції: «Спеціальним суб'єктом злочину є суб'єкт, який має додаткові ознаки, передбачені в Особливій частині цього Кодексу» [4]; А. Савченко зазначає, що потрібно розширити законодавчий перелік обставин, що виключають злочинність діяння (йдеться про здійснення свого права, виконання професійних функцій, згоду потерпілого на заподіяння шкоди) [5]; В. Осадчий запропонував ст. 43 КК України викласти в авторській редакції [6].

Очевидно, що такі пропозиції зорієнтовані на певне вдосконалення кримінального законодавства, однак істотного значення для реалізації політики у сфері протидії злочинності вони не мають.

Наступні пропозиції видаються більш комплексними і доцільними.

2. Уточнення назви розділу та всіх статей, що до нього входять. Наприклад, В. Матвійчук пропонує розділ VIII КК України назвати «Злочини проти навколишнього природного середовища» та уточнити назви усіх статей відповідного розділу [7]; В. Мисливий виступає за вдосконалення розділу XI КК України «Злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту» [8].

3. Включення до чинного КК України нових розділів. Наприклад, Н. Гуторова запропонувала включити до КК України розділ «Злочини проти державних фінансів» [4], а В. Осадчий пропонував включити до Особливої частини КК України розділ «Злочини проти правоохоронної діяльності» [6].

4. Виключення із КК України ряду статей. Наприклад, В. Мисливий запропонував виключити з КК України ст. 281 «Порушення правил повітряних польотів» та ст. 285 «Неповідомлення капітаном назви свого судна при зіткненні суден» [8]; А. Савченко запропонував встановити максимальний строк покарання неповнолітніх у виді позбавлення волі за вчинення особливо тяжкого злочину до десяти років (тому пропонує виключити п. 5 ч. 3 ст. 102 КК України) [5]; О. Дудоров запропонував виключити ст. 212 КК України [3].

5. Запропоновані пропозиції стосувались не лише внесення змін та доповнень чинного КК України, але й низки законів України, створення відповідних служб, а також створення нових відповідних законів, внесення змін і доповнень до вже чинних. Зокрема, І. Богатирьов обґрунтовує необхідність:

- з метою створення ефективної системи запобігання вчинення злочинів та інших правопорушень з боку осіб, які перебувають на обліку в КВІ, та покращення її взаємодії з правоохоронними органами щодо контролю за даною категорією осіб, в Законі України «Про Державну кримінально-виконавчу службу» надати право інспекції збирати інформацію про осіб, які перебувають у неї на обліку, для їх вивчення, забезпечення належного виконання вироку суду та складання співробітниками КВІ кримінологічної характеристики особи (створення при КВІ централізованого комп'ютерного банку даних з обліку засуджених осіб), що суттєво вплине на оперативність прийняття рішень у діяльності КВІ. У зв'язку з цим автором розроблено концептуальні засади кримінологічного аналізу виконання покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, що дозволило визнати його як спеціалізовану дослідницько-пізнавальну діяльність, яка реалізується КВІ шляхом виконання управлінських функцій, розробки робочих гіпотез, методик та володіння інформацією і її оцінкою з метою обґрунтованого прийняття рішень для здійснення комплексу оперативно-службових завдань;

- доповнити ст. 10 Закону України «Про Кримінально-виконавчу службу»;

- створити в структурі Державної кримінально-виконавчої служби України Центр наукових досліджень з проблем виконання кримінальних покарань (з 01 травня 2005 р. ця пропозиція одержала втілення (наказ ДДУПВП № 138 від 05 серпня 2005 р. «Про внесення змін до деяких наказів Державного департаменту України з питань виконання покарань»);

- внести зміни та доповнення до Законів України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» щодо взаємодії КВІ з місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування в розрізі її фінансового і матеріально-технічного забезпечення за рахунок місцевих бюджетів, коштів міжнародних організацій та благодійних фондів, з центрами соціальних служб для сім'ї та молоді, громадськими організаціями з метою соціального захисту та допомоги засудженим до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі [9]; В. Осадчий запропонував регламентувати умови і межі застосування вогнепальної зброї в одному законі, яким, наприклад, може бути Закон «Про зброю», та передбачити в ньому розділ «Застосування вогнепальної зброї працівником правоохоронного органу» [6].

На жаль, як і стосовно пропозицій щодо вдосконалення КК України, ці пропозиції також не знайшли підтримки в законодавця.

6. Аналізуючи автореферати докторських дисертацій, слід зауважити, що в окремих з них пропозиції законодав-

цю або чітко не виписані, або взагалі залишилися лише в дисертації як додатки (В. Меркулова, О. Мартиненко, Н. Ярмиш тощо).

Провести аналіз пропозицій щодо вдосконалення законодавства, які висловлювались у кандидатських дисертаціях, за такою ж схемою, як і відносно докторських, видається неможливим з огляду на те, що такі пропозиції займають більше сотні сторінок.

Узагальнюючи пропозиції, що висловлювались здебільшого науковцями кандидатами юридичних наук, можна вказати на такі моменти:

1) за винятком розділу 141 Загальної частини КК України, положення всіх інших розділів було піддано аналізу;

2) стосовно статей кожного з розділів КК України пропонували своє бачення вдосконалення його положень низка науковців, а саме: стосовно розділів Загальної частини КК України: Розділ 1 – 2 науковці; Розділ 2 – 2 науковці; Розділ 3 – 7 науковців; Розділ 4 – 15 науковців; Розділ 5 – 1 науковець; Розділ 6 – 11 науковців; Розділ 7 – 3 науковці; Розділ 8 – 15 науковців; Розділ 9 – 9 науковців; Розділ 10 – 10 науковців; Розділ 11 – 25 науковців; Розділ 12 – 13 науковців; Розділ 13 – 4 науковці; Розділ 14 – 5 науковців; Розділ 15 – 8 науковців. Стосовно розділів Особливої частини КК України: Розділ 1 – 4 науковці; Розділ 2 – 17 науковців; Розділ 3 – 6 науковців; Розділ 4 – 7 науковців; Розділ 5 – 15 науковців; Розділ 6 – 13 науковців; Розділ 7 – 39 науковців; Розділ 8 – 5 науковців; Розділ 9 – 14 науковців; Розділ 10 – 2 науковці; Розділ 11 – 6 науковців; Розділ 12 – 9 науковців; Розділ 13 – 7 науковців; Розділ 14 – 4 науковці; Розділ 15 – 7 науковців; Розділ 16 – 3 науковці; Розділ 17 – 8 науковців; Розділ 18 – 12 науковців; Розділ 19 – 7 науковців; Розділ 20 – 3 науковці;

3) ці числа реально можуть бути більшими, оскільки можливий варіант, що відповідних авторефератів не розміщено в каталозі, а відтак вони не стали предметом даного дослідження;

4) кандидати, як і доктори наук, не лише пропонували уточнення чи доповнення КК України, але й виключення

статей з нього. Наприклад, Т. Якімець запропонував виключити ст. 40 КК України; П. Заруба – статті 234 і 235 КК України; Т. Лисько – ст. 153 КК України; В. Миронова – статті 433 і 434 КК України; С. Мозоль – ст. 160 КК України; М. Акімов довів доцільність виключення ст. 349 КК України; С. Тучков запропонував виключити ст. 224 КК України; О. Дячкін – статті 1941 та 360 КК України тощо.

Стосовно вдосконалення кримінально-виконавчого законодавства, то своє бачення шляхів його вдосконалення у вигляді конкретних пропозицій висловлювали Л. Мостепанюк, Ю. Шинкарьов, С. Халимон, Т. Гончар, О. Романенко, Ю. Орел, Є. Бодюл, Ю. Чеботарьова, Б. Телефанко, В. Козирева, С. Царюк, І. Митрофанов.

Стосовно ж кримінологічних досліджень, то, на жаль, пропозиції, викладені у авторефератах таких досліджень, характеризуються високим рівнем абстрактності, і є, як правило, неконкретизованими.

Підсумовуючи, можна констатувати, що, очевидно, не всі наукові пропозиції мають безпеліційний характер, проте вважається, що Україна має належний науковий потенціал для наукового забезпечення політики у сфері протидії злочинності. Питання в тому, що законодавець не завжди «дослухається» до науки.

А проведений аналіз вироблених в процесі наукових досліджень законодавчих пропозицій підштовхнув до думки, щодо доцільності запровадження практики онлайн громадського обговорення (у формі форумів, можливостей залишати коментарі тощо) нормативних актів, що перебувають на розгляді у Верховній Раді України. Це дасть можливість кожній особі, і, насамперед, науковцям, ефективно долучитися до оцінки відповідних проектів. На сьогоднішній день, процедура дещо ускладнена – свої думки стосовно проекту того чи іншого акту можна викласти у паперовому або електронному листі, що вже не відповідає духу часу інформаційних технологій. Водночас, форум з обговорення відповідного акту спростив би цю процедуру, дав би змогу особі одразу бачити, які зауваження щодо обговорюваного законопроекту вже висловлювались, які заперечення вони викликали тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баумштейн А. Б. Эволюция концептуальных начал уголовного права в Уголовном кодексе РФ / А. Б. Баумштейн [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.5068896.ru/wp-content/uploads/2014/02/evol_koncept_nachal_ugolovnoho_prava_UKRF.
2. Шендрик В. В. Особенности предупреждения злочинності неповнолітніх у США, Канаді та Україні / В. В. Шендрик, Ю. І. Лаптії // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2012. – № 1. – С. 114–122.
3. Дудоров О. О. Проблеми кримінально-правової охорони системи оподаткування України : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук за спец. : 12.00.08 «кримінальне право та кримінологія ; кримінально-виконавче право» / О. О. Дудоров ; Луганський державний університет внутрішніх справ. – Луганськ, 2007. – 34 с.
4. Гуророва Н. О. Проблеми кримінально-правової охорони державних фінансів України : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук за спец. : 12.00.08 «кримінальне право та кримінологія ; кримінально-виконавче право» / Н. О. Гуророва ; Національний університет внутрішніх справ МВС України. – Харків, 2002. – 38 с.
5. Савченко А. В. Порівняльний аналіз кримінального законодавства України та федерального кримінального законодавства Сполучених Штатів Америки : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук за спец. : 12.00.08 «кримінальне право та кримінологія ; кримінально-виконавче право» / А. В. Савченко ; Київський національний університет внутрішніх справ. – Київ, 2007. – 36 с.
6. Осадчий В. І. Проблеми кримінально-правового захисту правоохоронної діяльності : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук за спец. : 12.00.08 «кримінальне право та кримінологія ; кримінально-виконавче право» / В. І. Осадчий ; Національна академія внутрішніх справ України. – К., 2004. – 36 с.
7. Матвійчук В. К. Кримінально-правова охорона навколишнього природного середовища : проблеми законодавства, теорії та практики : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук за спец. : 12.00.08 «кримінальне право та кримінологія ; кримінально-виконавче право» / В. К. Матвійчук ; Інститут держави та права ім. В. М. Корецького НАН України. – Київ, 2008. – 32 с.
8. Мисливий В. А. Злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту (кримінально-правове та кримінологічне дослідження) : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук за спец. : 12.00.08 «кримінальне право та кримінологія ; кримінально-виконавче право» / В. А. Мисливий ; Київський національний університет внутрішніх справ. – Київ, 2005. – 36 с.
9. Богатирьов І. Г. Кримінальні покарання, не пов'язані з позбавленням волі (теорія і практика їх виконання кримінально-виконавчою інспекцією) : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук за спец. : 12.00.08 «кримінальне право та кримінологія ; кримінально-виконавче право» / І. Г. Богатирьов ; Київський національний університет внутрішніх справ. – К., 2006. – 32 с.